

Šabac, 10.10.1973.

Mnogopoštovani!

Primio sam Vaše pismo od 4.10.1973.g. u kojem želite da Vas obavijestim o slučaju "Drakulić" iz 1942.god. i o sudjelovanju fra Tomislava Filipovića.

Tragedija "Drakulić" odigrala se 1942. god. zadnjeg petka siječnja ili 1. petka veljače: U noći između petka i subote. Svih detalja se ne mogu sjetiti. Davno je bilo. No čega se sjećam to ću Vam i reći.

Čini mi se da se to dogodilo ipak u noći između 6. i 7. veljače. Jednom zgodom su me braća upozorila, kako fra Tomislav iza večere izlazi iz samostana krišom. Tada sam ga ja zamolio da to ne čini. Rekao sam mu: Bolje Ti je Tomislave da se meni uvijek javiš, kada želiš izlaziti van. Tada Ti braća ne će imati šta prigovarati. On me je poslušao i nekoliko dana nije izlazio. Predmjevao je sigurno da ću na to paziti. Kasnije je ipak izlazio, a da od nas niko nije znao. Sigurno je kasnije u noći odlazio.

U subotu 7. veljače otišao sam u Predgrađe Banja Luke poslije podne da posjetim jednu pravoslavnu obitelj. Muž te obitelji bio je vozovođa i nastradao je prije par dana između Omarske i Prijedora. Partizani su pod voz podmetnuli eksploziv i on je poginuo. Nakon kraćeg razgovora domaćica me upita: Velečasni, šta se to dogodilo u Drakuliću? Pa ništa se nije dogodilo, odgovorim ja. Onda mi je ona rekla: Priča se da su svi pravoslavni u Drakuliću noćas poubijani. "Ma bona ne bila, odgovorim, valjda bih ja prije vas u Predgrađu čuo da se je to dogodilo. Ta Drakulić je odmah uz Petrićevac, a ja bas ništa nisam čuo.

Brzo sam se kući vratio. Na večeri sam postavio pitanje: Pa jeste li vi išta čuli, šta se je prošle noći dogodilo u Drakuliću? Svi su šutjeli i začuđeno gledali. Fra Tomislav je tada rekao: Ja sam čuo, da su svi Srbi poubijani od Ustaša. Svi smo bili mišljenja da to ne ide dobru. Pa znaš li radi čega, upitali smo fra Tomislava. On je odgovorio, kako je čuo da su seljaci uhvaćeni kako su slali dinamit i hranu partizanima, a i četnicima.

U nedjelju prije mise došao je jedan ustaški časnik i naredio mi da pod misom rekнем svijetu, da svi muškarci poslije mise idu u Drakulić i pokopaju mrtve. Tada nam je bilo jasno da je događaj istinit. Pod misom sam naredbu saopćio i svi su poubijani bili pokopani. Tada smo se uvjerali, da je događaj istinit.

U ponedjeljak došao mi je u samostan jedan domobran i obavijestio me, da se u jednoj kući nalazi živa teško radnjena žena. Rekao sam mu, neka potraži nekoga od naših ljudi i neka/^{se}ranjena žena prevuče u bolnicu. Na to mi je domobran odgovorio: Nitko se od naših ljudi ne usuđuje ni zaviriti u pravoslavne kuće. Tada sam naredio slugi da upregne samostanske saone i sa domobranom ode do te kuće, natovare ženu u saone i neka se dovuče u samostan. Žena je dovučena u samostan. Sjeo sam sa momkom u saone i dovezao ženu do bolnice. Osoblje bolničko nije ženu htjelo primiti, kada su od mene saznali da je iz Drakulića. Sreća je bila što sam se dobro poznao sa upravnikom bolnice dr. Ladislavom Vlašić, koji je ženu primio u bolnicu, ali pod uvjetom da će samostan odgovarati za njezin primitak u bolnicu, ako do čega dođe. Kratko sam rekao: Pristajem. Nakon dva dana žena je umrla.

Kada sam se vratio u samostan čekao me je drugi domobran i saopćio da u jednoj kući ima dijete teško ranjeno sa dva uboda bajonetom u trbuh. Ponovno sam poslao saone da se dijete dovuče u samostan. Odmah sam krenuo u bolnicu i dijete je bez prigovora primljeno. Ime mu je bilo Duško-Dušan. Prezime sam zaboravio. Dijete je imalo 7-8 godina. Otac djeteta nije stradao, jer se je te noći nalazio u katoličkoj kući, valjda na sijelu. S njime sam se počesto sastajao kada smo išli u posjetu djetetu. Koliko žalio za ženom, toliko je bio veseo što mu je dijete ostalo živo. Mali je nakon duljeg liječenja ozdravio.

Nekoliko sam seljaka Srba iz Drakulića držao u samostanskom podrumu, dok je prestala opasnost za njihov život.

O cijelom slučaju "Drakulić" razgovarao sam sa biskupom fra Jozom Garić. To nije lijepo, nije pošteno, uskliknuo je fra Jozo. Bio je veoma ljut. Najveća je ludost nevine ubijati, a posebno žene i djecu, dodao je.

Uto vrijeme Srbi, koji bi prešli na katoličku vjeru bili su prilično sigurni za svoj život. Velika većina banjalučana dolazila je k meni na Petrićevac i tražili da pređu u kat. Crkvu. Dr. Nikoli Bilograviću, župniku u Banja Luci nisu htjeli nikako ići. Valjda nije imao lijepa načina i postupka. Za ovo je doznao fra Jozo i pozvao me na razgovor. Njegova potištenost na licu odavala je veliku zabrinutost radi teških prilika. Nakon kraćeg razgovora rekao mi je: Vidim, da Ti Banjalučani rado dolaze za prelaz u kat. Crkvu. Ovim Ti dajem generalnu dozvolu i ovlaštenje za sve prezničke, koji od Tebe zatraže prelaz. Čini kako znaš da je najbolje. Spasavaj, sinko, samo glave.

Sve one pravoslavne, koji su uporno tražili prelaz, primio sam. No većina njih su mi rekli: Oče, ja ne bih

prešao, ali moram da spasim život svoj i svoje obitelji. Tada sam odlučio da svima ovim izdam potvrdu da su prešli u katoličku Crkvu premda nisu. Usrdno sam svakoga molio, da to ni Nijemcima ni hrvatski vlastima nikako ne odaju. Znam šta bi mi bilo, da je samo jedan izdao. "Putuj, igumane" na drugi svijet!" Svi su poštteni bili pa se to nije dogodilo, pa eto i sada glavušu nosam.

A sada o fra Tomislavu. U subotu iza kobne noći, na fra Tomislavu se nije moglo opaziti niti najmanja promjena u njegovom vladanju. U nedjelju ujutro rekao je sv. misu kao i obično. Takvo je njegovo vladanje bilo i u svim slijedećim danima, sve dok nije napustio samostan. Nitko od nas svećenika nije mogao primijetiti bilo kakvu promjenu na njegovu licu niti vladanju.

O Drakuliću se je kasnije mnogo pričalo i prepričavalo. Nikada nisam čuo, da je fra Tomislav okrvavio ruke i sudjelovao i sam u ubijanju. A njegovo potpuno isrpavno vladanje nakon te noći pobudilo mi je uvjerenje, da on nije lično ubijao iako je sa vojskom bio. I danas mi ne može stati u glavu, da je on "krvavin ruku" svaki dana prikazivao neokaljanog Jaganjca u svetoj žrtvi Bogu! Ja sam njega prilično dobro poznavao. Zločesta srca nije bio. Samo je bio veliki nacionalista, radi čega je kasnije otišao u Ustaše.

Istina je, da je pok. fra Tomislav te noći bio u Drakuliću. Da li je on morao ići u Drakulić ili ne to ne mogu pozitivno reći. No kad je on Reda isljučen i otišao u Zagreb čuo sam, da je on sa 4 - 5 katoličkih seljaka pokazivao u Drakuliću katoličke kuće Ustašama, da bi te kuće obišli. Iz te vijesti ja sam zaključio, da je on morao unaprijed nešto znati o uništenju sela Drakulić. On je dobro selo poznavao, išao je kupiti samostansko živto, šljive itd. Možda su mu radi toga i

naredili Ustaše da ide s njima i kat. kuće pokazuje. Tama da je on i natjeran, tamo on nikako nije smio ići. U tome ga ništa nije moglo ispričati.

Događaj je veoma loše djelovao na župljane Petrićevac, a posebno na okolna sela, koja su blizu Drakulića. Na je svijet bio potišten. Ne valja da se tako krv prolijeva, govorilo se. Meni se činilo, da su gotovo svi hodali pokunjene glave.

Kada je Fra Tomislav potpuno iz Banja Luke otišao u Zagreb pročulo se i govorkalo kako je jedna žena pravoslavna prepoznala fra Tomislava iako je imao na sebi vojnički šinjel i rekla mu: "Za i ti fra Tomislave, ovdje?" A on da je na to odgovorio: "Nisam ja fra Tomislav." Nisam imao načina da provjerim istinitost toga govorkanja. Znam samo to, da se je ovo govorkanje pojavilo iza njegova odlaska u Zagreb.

Nekoliko dana iza tragedije "Drakulić" pok. fra Tomislav je otišao u Banja Luku i nije se više vraćao kući na večer. Kasnije sam doznao da je otišao u Zagreb. Desetak petnaest dana iza toga čuo sam, da je stupio u ustaške redove. Koliko je dana iza kobne noći ostao u samostanu ne mogu Vam točno reći. Isto se tako ne sjećam koliko je dana bio u Banja Luci do odlaska u Zagreb.

O njegovom odlasku u Zagreb obavijestio sam Provincijalat. Nije prošlo mnogo vremena Vi ste potvrdili prijem mog dopisa i zatražili ste, da Vam javim, da li je fra Tomislav sudjelovao u tom događaju, i da li je on i sam ubijao. Sigurno ste od nekoga čuli, da je fra Tomislav sudjelovao, pa čak da je i lično ubijao. Inače mi to pitanje ne bi ni postavili.

Moj kratki odgovor je glasio: Fra Tomislav je zaista te noći bio u Drakuliću. Da li je lično ubijao, nisam

mogao provjeriti. Ja sam lično uvjeren, da on to nije činio, premda se priča kako ga je jedna seljanka prepoznala i rekla mu: "Zar i ti Tomislave ovdje!"

Njegovo isključenje iz Reda moglo je biti koncem travnja ili početkom svibnja. Znam sigurno to da ste Vi došli na vizitu na Petrićevac iza njegova isključenja. Tada smo o tom slučaju razgovarali.

Nije mi poznato da li je tko kod Poglavnika protestirao. Znam samo to, da je Ministarstvo unutrašnjih poslova NDH izdalo akt, po kojem se dozvoljava, da se u Drakuliću nasele muslimani. Katolici nisu bili u Banja Luci s tom odlukom zadovoljni. Sastavili su memorandum u tri primjerka, za Poglavnika, za Min. un. poslova i energično zahtijevali da se onaj akt poništi. Ovaj memorandum odnešen je u Zagreb i Ministarstvo je opozvalo onaj akt.

Možda su neki muslimani sumnjali, da je to moje "maslo". Koliko ih se je sastalo, ne znam i sastavili su tešku tužbu protiv samostana, a jasno i proti mene. Tužbu su poslali izravno na Svetu Stolicu. U tužbi se je nalazilo, kako su svi iza pokolja u Drakuliću, sastali u samostanu Petrićevac, kako se u samostanu pilo, jelo, pjevalo i bančovalo sve do zore. Sveta Stolica je cijelu tužbu poslala na nadbiskupa Stepinca s nalogom da se ta tužba provjeri.

Jednom zgodom došao sam u Zagreb, svratio sam se na Kaptol i izručio sam pozdrav Ivici Vlašić, banjalučkom svećeniku, od njegova brata dr. Ladislava Vlašić, upravnika bolnice u Banja Luci. Pošto je bio zaposlen u kancelariji kao arhivar, znao je za tu tužbu, pa je meni saopćio sadržaj. Ja sam ga zamolio da mi tužbu dadne na uviđaj, ali je odbio, da to ne smije učiniti bez dozvole nadbiskupa Stepinca. Zatražio sam audijenciju kod nadbiskupa

i odmah me je primio. Za vrijeme našeg razgovora potanko mi je ispričao šta se sve nalazi u tužbi. Zamolio me da svoju primjedbu na tužbu dadnem. Objasnio sam cijelu stvar nadbiskupu i rekao da je to najobičnija podvala, a došla je jedino radi toga što su katolici uspjeli sa svojim memorandumom proti naseljavanja muslimana u Drakulić. Onda sam mu priznao da sam baš ja te memorandume donio u Zagreb i predao g. Ivici Verneru, načelniku Zagreba, da ga on preda Poglavniku. I o Drakuliću sam mu sve detaljno ispričao. Bio je veoma zadovoljan što je tužba obična podvala. Kod nadbiskupa sam bio tada skoro tri sata.

Za slučaj Drakulić vrlo je važno kad bi se moglo točno ustanoviti uzrok te katastrofe. Ja Vam mogu navesti samo to što se je govorkalo. Pričalo se kako su neki radnici iz ugljenokopa krali eksploziv i slali četnicima i partizanima. Isto se tako govorilo kako su slali hranu i piće. Dobro se sjećam da se je mnogo pričalo da su jedne noći domobrani uhvatili troja kola natovarena hranom, mašću i pićem, pa da su ih vratili u Banja Luku, a da su to sve gonili četnicima. Ljudi, koji su to vozili bili su iz Drakulića. Pravu istinu sigurno nitko ne zna, izuzev onih, koji su taj pokolj upriličili.

Naređenje za ovaj pokolj mogla je izdati jedino hrvatska upravna vlast u Banja Luci. Švaba u Banja Luci nije bilo mnogo, pa da se je to moglo očekivati. Veliki župan je bio Gutić, koji je iza rata uhvaćen u Italiji, doveden u Banja Luku i osuđen na smrt vješanjem. I obješen je. To se pisalo i u novinama iza rata.

Za mog vremena na Petrićevcu nikad se nije spominjao broj žrtava, pa Vam ništa ne mogu reći. U Drakuliću baš nikako nisam bio. Ne znam ni koliko je pravoslavnih do-

maćinstava bilo, a ni koliko katoličkih. Znam samo, da je kat. obitelji bilo dosta manje od pravoslavnih. Iza Oslobođenja govorilo se i pisalo, da je pobijeno dvije do tri tisuće. Kasnije je spalo na 1.500 poginulih. Najkasnije se govorilo, da ih je stradalo 400-500 duša. Koliko je ostalo na životu iza pogibije, i to ne znam. Znam za onih desetak što su bili kod mene sakriveni u podrumu.

Da završim sa fra Tomislavom. On je prije otiša u Zagreb nego je isključen iz Reda. Tamo je stupio u ustagke redove, borio se proti partizana, dvaput je bio ranjen, ali samo lako. Pri povlačenju bio je u Luburića bojni i s njime se probijao prema Klagenfurtu - Celovcu. Kako je od partizana uhvaćen, ne znam.

Nakon Oslobođenja u Vinkovcima sam čuo od jedne partizanke kako je fra Tomislav bio i nadglednik nad jednim dijelom logoraša. Rekla mi je i to, da je Fra Tomislav iz pištolja nekoliko logoraša poubijao.

Vi mi spominjete neku Krivaju. Ne znam ni gdje je selo Krivaja, pa Vam ništa ne mogu ni reći, da li je sudjelovao ili nije u pokolju školske djece. Ja se nikako ne sjećam da se je išta o tom slučaju govorilo.

Svoj život je završio tako što je bio osuđen na smrt strijeljanjem. I strijeljan je.

Ovo mi sačuvajte. Ja se nadam da ću barem u kratnim crtama svoja sjećanja napisati. A to bi bilo lijepo i potrebno. To bi svi mi trebali učiniti.

Bože daj da se što prije nađem u našoj Gorici, pa da sprovedem svoje naumljene planove u voćnjaku i okolo samostana. A valjalo bi već jednom i desnu stranu kvadrata urediti kao i onu lijevu. Mislim da bi se s Vladom mogao lako sporazumiti. Pozdravite mi svu braću redom.

Vas lijepo pozdravlja Vaš

Preković fra Anto

Šabac, 11.10.1973.

Jučer počeo, danas završio.